

Zápis ze zasedání

Pracovní skupiny pro lidská práva a moderní technologie

Datum: 17. září 2020

Místo: Sídlo Úřadu vlády v ulici Vladislavova¹

Přítomni: A. Dergam, J. Vobořil, E. Fialová, R. Táborský, M. Hanych, M. Štícha

Hosté: JUDR. M. Šmuclerová, Ph.D., DEA (Sciences Po)

Omluveni: J. Klouda, Z. Kučera, L. Zelený, J. Míča

Sekretariát: D. Otrošinová

Program jednání

1. Výzkumný projekt Umělá inteligence a lidská práva

- Téma navazuje na předchozí zasedání LP-TECH.
- Bližší představení výzkumného projektu jednou ze členů projektu, paní doktorkou Šmuclerovou, a navazující diskuse o možném zapojení LP-TECH do projektu a o formách tohoto zapojení.

2. Příprava na účast zástupce LP-TECH na zasedání Rady vlády pro informační společnost

- Téma navazuje na vypracování Doporučení k Informační koncepci ČR programu Digitální Česko.
- Zástupce LP-TECH je zván na následující zasedání RVIS, které se uskuteční v říjnu. Na zasedání RVIS by měla být blíže popsána činnost LP-TECH a měla by zde být představena ona Doporučení, ideálně doplněná o konkrétní návrhy na Doporučení navazující.

3. Zasedání Rady vlády pro lidská práva v říjnu

- Na podzimních zasedáních Rady je Výborům a Skupinám dána příležitost informovat členy Rady o aktivitách, které byly orgány realizovány ohledně epidemie COVID-19.

4. Různé

4.1 Plánování konference/semináře LP-TECH k tématu umělé inteligence a lidských práv

- Téma navazuje na diskuse z minulých zasedání ohledně možnosti upozornit prostřednictvím uspořádání větší akce na význam zvoleného tématu a zároveň na existenci a aktivity LP-TECH.

Závěr

¹ Část členů Pracovní skupiny se jednání účastnila online.

A. Dergam, zastupující předsedu J. Kloudu, přivítala přítomné a zahájila zasedání. Pracovní skupina postupovala podle navrženého programu.

1. Výzkumný projekt Umělá inteligence a lidská práva²

Pozvání k tématu přijala M. Šmuclerová, která téma zahájila bližším představením projektu.³ Úvodem vysvětlila interdisciplinárnost projektu a jeho cíle, přiblížila aktualitu tématu a jeho aplikační využití pro jednotlivé sektory v rámci České republiky. Představila řešitele projektu a jejich zaměření. Uvedla též informace o časových a finančních otázkách projektu. Hlavní část prezentace se soustředila na jednotlivé oblasti lidských práv a konkrétní lidská práva, která by byla projektem dotčena a zkoumána; na tuto konkretizaci navázal bližší popis strategií a cílů (co je potřeba a proč). V závětu M. Šmuclerová hovořila o plánovaných konkrétních výsledcích projektu. V rámci prezentace odkázala mimo jiné na *Souhrnnou zprávu Výzkum potenciálu rozvoje umělé inteligence v České republice*⁴ a *Národní strategii umělé inteligence v České republice*⁵, a dále na normy mezinárodního práva.

A. Dergam jménem Pracovní skupiny poděkovala za všechny informace a za nabídku možnosti spolupráce a uvedla, že zde vidí propojení mezi projektovými záměry a tematickým zaměřením Pracovní skupiny. Doplnila, že přínos Skupiny pro řešený projekt vidí i v mezioborové expertíze. Potvrdila stanovisko Pracovní skupiny se na projektu podílet a s jeho řešiteli spolupracovat.

Pracovní skupina se přesunula k otázce aplikačního garantství projektu. Původní návrh J. Míči hovořil o garantství Úřadem vlády a spolugarantství Rady vlády pro lidská práva, pod níž Pracovní skupina spadá. M. Šmuclerová uvedla, že zjistí informace o tom, jaké subjekty v rámci Úřadu vlády mohou stát v pozici aplikačního garanta. Jednou z otázek zde je, zda je možné, aby těchto garantů bylo více (a každý z nich zpracoval tzv. Letter of Intent jako jednu z náležitostí), nebo zda zde garant může být pouze jeden, a v tomto případě by tento upozornil i na ostatní subjekty, které o projekt a jeho výsledky projeví zájem. M. Štícha k tomu poukázal na náležitosti výsledků, které jsou TAČRem vyžadovány; aplikační garant se mimo jiné zavazuje využít výsledky v rámci své činnosti. M. Šmuclerová reagovala, že plánovaným výsledkem je zde souhrnná zpráva, s níž může jakýkoli úřad pracovat. Plánovány jsou též průběžné zprávy, a v souvislosti s tím pravidelné informování zainteresovaných subjektů (byly navrženy půlroční intervaly) a pořádání workshopů.

E. Fialová se dotázala, zda jsou pro účely projektu nějak blíže specifikována řešená lidská práva, např. z pohledu tzv. generací lidských práv; k tomuto upozornila na nepominutelný význam práv hospodářských. M. Šmuclerová odpověděla, že cílem analýzy bude poskytnutí co nejširší panoramatické vize. Na tuto vizi mohou navazovat další projekty, zaměřené na konkrétnější výšece práv nebo jednotlivá práva – je zde předpoklad, že vizi následně převezmou další instituce.

² Konkrétní informace jsou obsaženy v doprovodných dokumentech.

³ Členové Pracovní skupiny LP-TECH o projektu diskutovali na předchozím zasedání dne 25. května 2020 (str. 2 zápisu z tohoto zasedání):

http://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/vybory/Pro_lidska_prava_a_modern_technologie/Ze_zasedani_vyboru/25--kvetna_2.pdf

⁴ Dostupné zde: <https://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/aktualne/AI-souhrnna-zprava-2018.pdf>.

⁵ Dostupné zde: <https://www.databaze-strategie.cz/cz/mpo/strategie/narodni-strategie-umele-inteligence-v-cr>.

J. Vobořil upozornil na projekt *Digitální watchdog*⁶ v rámci organizace Iuridicum Remedium, v souvislosti s nímž nabídl do budoucna možnost spolupráce. A. Dergam k tomu doplnila, že mnozí další členové Pracovní skupiny budou mít přesah vzhledem k výzkumnému projektu, a budou schopni dodat vstupy v projektu využitelné. M. Šmuclerová reagovala, že takováto propojení by mohla být realizována např. v rámci již zmíněných workshopů. O kontakt by však řešitelé měli zájem i průběžně.

A. Dergam doporučila zaměřit se na otázku průběžné prezentace výsledků a upozornila na mnoho variant možností (pravidelné zprávy státním subjektům, konference a další). To, aby se pak výstupy dostaly do praxe a našly skutečné využití, považuje za klíčové. Využita by zde mohla být právě i doporučující oprávnění Rady vlády pro lidská práva; Rada by se mohla obracet na další státní subjekty s podněty vytvořenými na základě výsledků projektu.

M. Hanych doporučila spolupráci s Centrem pro lidská práva a demokracii. Dále se dotázala na metody výzkumu a na zapojení zájmových skupin. M. Šmuclerová připomněla tři klíčové zapojené instituce a doplnila, že s dalšími subjekty z veřejné i soukromé sféry chtějí řešitelé komunikovat během realizace projektu. Základem studovaných dokumentů budou mezinárodní smlouvy o lidských právech a právně závazné dokumenty obecně. Metody studia jsou již naplánovány.

R. Táborský připomněl význam specializovaného orgánu CAHAI (Ad hoc Committee on Artificial Intelligence Rady Evropy). Považuje za důležité provázat projekt a jeho výsledky s činností zástupců České republiky v relevantních orgánech, především právě v CAHAI.

M. Šmuclerová nabídla, že ráda odpoví na další otázky, a zároveň vyjádřila zájem být nadále s Pracovní skupinou ve spojení.

Shrnutí:

Pracovní skupina LP-TECH má nadále zájem na projektu Umělá inteligence a lidská práva spolupracovat. Členové oceňují záměry a cíle projektu a vnímají je jako užitečné.

Pracovní skupině LP-TECH budou poskytnuty doplňující informace především o fungování subjektu aplikačního garanta.

Následně bude tato otázka představena na zasedání Rady vlády pro lidská práva. Poté bude vyjasněno, jaký subjekt by pozici aplikačního garanta za Úřad vlády zaujal. Věc je nutné ideálně vyřešit v týdnu od 5. do 9. října.

Komunikace mezi M. Šmuclerovou a Pracovní skupinou LP-TECH bude nadále pokračovat.

Odešla M. Šmuclerová

2. Příprava na účast zástupce LP-TECH na zasedání RVIS

Shrnutí: *Zástupce Pracovní skupiny LP-TECH se účastní následujícího zasedání Rady vlády pro informační společnost, kde představí činnost Pracovní skupiny LP-TECH, její tematické zaměření a Doporučení k Informační koncepci ČR programu Digitální Česko (pravděpodobně v říjnu). Na základě tohoto zasedání RVIS budou Doporučení případně dále dopracována či konkretizována.*

⁶ Více informací zde: <https://iure.org/d/15/projekty/digitalni-watchdog>.

3. Zasedání Rady vlády pro lidská práva v říjnu (informace členů o tématu COVID-19)

Téma uvedla A. Dergam, která informovala přítomné o průběhu a obsahu zářijového zasedání Rady vlády pro lidská práva.⁷ Na tomto zasedání Výbory a Skupiny Rady informovaly Radu o své činnosti v souvislosti s epidemií COVID-19. Pracovní skupina LP-TECH by měla tyto informace poskytnout na říjnovém zasedání. Mnohé oblasti, které na zasedání zazněly od jiných Výborů a Skupin, tematicky s moderními technologiemi souvisely. Dále navrhla vytvoření „sborníku“, tedy souboru článků či publikací, které členové Pracovní skupiny během posledních měsíců vydali v souvislosti s epidemií COVID-19 a moderními technologiemi. Následně dala prostor pro vyjádření ostatním členům Pracovní skupiny.

M. Hanych (CAHAI, MS) informovala, že CAHAI sbíral pozitivní zkušenosti členských států a příklady dobré praxe v souvislosti s COVID-19. Až budou výsledky k dispozici, budou Pracovní skupině předány. Dále budou předány příklady dobré praxe sebrané v rámci Pracovní skupiny. Upozornila na problematiku přístupu státních subjektů (zaměstnavatelů) vůči Home Office. Mnohé subjekty zavedly v době nouzového stavu distanční formy práce, po rozvolnění opatření se však navrátily k prezenční docházce.

M. Štícha (MPO) souhlasil s problematikou umožňování Home Office s tím, že zaměstnavatelé by se měli snažit být více flexibilní. Upozornil na existenci tří velkých skupin z pohledu lidských práv a technologií: občan jako základní subjekt, byznysové subjekty (firmy, poskytovatelé a konzumenti digitálních služeb) a státní správa (subjekt technologie využívající a zároveň regulující). Měl by být kladen důraz na stránku bezpečnosti a na boj proti zneužívání technologií na úkor lidských práv, zvláště v krizových situacích, jako je ta způsobená epidemií. Z jeho pohledu se v souvislosti s epidemií objevovaly nové agendy, např. podpora podnikatelů v různých programech probíhající digitální formou nebo otázky tzv. rychlého internetu. Upozornil na otázku zajištění rychlého připojení (např. do škol) od soukromých dodavatelů, kdy tito dodavatelé si na jedné straně kladou své podmínky, na druhou stranu státní subjekt je vázán souborem předpisů a pravidel, podle nichž musí jednat. V posledních měsících byly upraveny priority na základě aktuálních potřeb, především se pozornost upíná na otázky bezpečnosti a důvěryhodnosti (ze strany státních subjektů vůči potenciálním i skutečným soukromým dodavatelům služeb). V neposlední řadě podotkl, že subjekty ukládající zvláštní povinnosti, např. distanční vzdělávání či práci, musí zajistit i plnění a možnosti plnění této povinnosti.

J. Vobořil (Iuridicum Remedium) již v mezidobí upozornil na téma možného rozšiřování účelu fungování zdravotních registrů v souvislosti s epidemií COVID-19. V rámci organizace se dále věnovali více problémům. Řešeny byly např. trasovací aplikace (vzpomínkové mapy, eRouška) z pohledu přínosů a rizik. Mnohé nedostatky zde přetrvávají, např. u vzpomínkových map se jednalo o problematické zapojení soukromých společností, které následně kontaktovaly nakažené osoby. Nejednalo se o zaměstnance hygieny, ale o dobrovolníky, a zde nastává problém s povinností mlčenlivosti, kterou mají zaměstnanci hygieny uloženou zákonem, zatímco tito dobrovolníci mají povinnost mlčenlivosti smluvní, nebo povinností vázání nejsou. Zaměstnanci a spolupracovníci

⁷ Další informace zde: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/rlp/cinnost-rady/zasedani-rady/jednani-rady-dne-1--zari-2020-183519/>.

hygieny by měli být v otázkách mlčenlivosti řádně vzděláni a poučeni.⁸ Dále upozornil na potřebu posilování kapacit hygieny, které se zanedbalo. Ocenil aplikaci eRouška, ale upozornil na problém využívání datových úložišť; úložiště dat českých občanů by měly být na území Evropské Unie či přímo v České republice, tedy pod plným dosahem GDPR.⁹ V souvislosti s aplikací mapy.cz upozornil na nevhodnost využívání systému GPS k trasování obyvatel. Dále zdůraznil nutnost transparentních pravidel pro nakládání s daty (především jak dlouho budou data uchováвана).

R. Tábořský (MZV) souhlasil s tím, že epidemiologická situace napomohla rychlejší digitalizaci určitých oblastí činnosti státní správy. Dále v reakci na informace uvedené J. Vobořilem navrhl, aby bylo na Radě vlády pro lidská práva iniciováno provedení analýzy nakládání s osobními údaji v době epidemiologické situace, a to jak pro reflexi současné situace, tak pro přípravu na možné budoucí problémy.

J. Vobořil následně navázal tématem zdravotnictví. Na jaře byla v rámci Zdravotního výboru Sněmovny prezentována myšlenka, že by se data ze zdravotních registrů mohla využívat v případě krizové situace k predikci rizika úmrtí na COVID-19 a tím k efektivní alokaci opatření těm, kterým mohou spíše pomoci (v záznamech pacienta by se zjistil jeho dosavadní chorobopis, v důsledku čehož by mohla být posouzena šance, zda mu přístroje a léky pomohou více než jinému pacientovi). Zdravotní registry by se tímto tedy využívaly za jiným účelem, než k němuž byly vytvořeny. Na tento problém byl upozorněn Ústavní soud¹⁰, otázka by měla být řešena v blízkém horizontu.

J. Vobořil zmínil i otázku vzdělávání. Upozornil na využívání sociálních sítí v rámci domácího vzdělávání, např. komunikaci mezi žáky navzájem a především mezi učiteli a žáky na platformě Facebook, která má zároveň spodní věkovou hranici pro vytvoření účtu. Dále hovořil o problematice povinnosti bezhotovostních plateb, což zásadně omezuje osoby, které technologie neovládají nebo nemají platební karty (senioři, děti). Dnes už je opět přijímána i hotovost, na tuto otázku by se však nemělo zapomínat do budoucna. V neposlední řadě zmínil otázku spolupráce škol s technologickými giganty (jako jsou např. společnosti Google či Microsoft) a častá školení těchto společností, na která

⁸ K ochraně osobních údajů dále např. informace z veřejného slyšení v Senátu na téma Pandemie v kontextu bezpečnosti osobních dat a informačních systémů.

<https://www.iure.org/d/15/2462020-ekonomicky-denik-do-cipovani-lidi-nevtahujme-medicinu-rika-senator-zaloudik-covidova-doba>.

<https://www.senat.cz/informace/galerie/videogalerie/video.php?id=682>.

<https://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/htmlhled?action=doc&value=95806>.

⁹ Tisková zpráva a otevřený dopis: Rozhodnutí Evropského soudního dvora může zkomplikovat provoz aplikace eRouška.

<https://www.iure.org/d/tiskova-zprava-otevreny-dopis-rozhodnuti-evropskeho-soudniho-dvora-muze-zkomplikovat-provoz-aplikace>.

<https://digitalnisvobody.cz/2020/09/08/reakce-ministra-a-vojtecha-na-otevreny-dopis-iure/>.

¹⁰ Další informace jsou k dispozici zde:

<https://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/tiskove-zpravy/iure-se-obraci-na-ustavni-soud-v-souvislosti-s-rizikem-vyuzivani-individualnich-dat-ze-zdravotnich-registru-v-souvislosti-s>.

AMICUS CURIAE pro Ústavní soud ČR ve věci Pl.ÚS33/16.

https://iure.org/d/sites/default/files/article/downloads/amicus_us_zdravotni_registry_fin.pdf.

navazuje následné užívání jejich služeb. Doporučil zvážení možnosti využívání open-source technologií.

E. Fialová (AV ČR) hovořila o otázce společností, které se přesunuly do režimu Home Office a začaly využívat softwarové nástroje pro komunikaci a sdílení dokumentů; zde vyvstal problém s tím, kdo má vlastně k nástrojům a informacím přístup. Společnosti následně řešily obchodní podmínky nástrojů a podmínky uchování a zpracování dat, a dále otázky kyber-bezpečnosti, zásadní zde teda byla ochrana soukromí. Důležité je zde především posilovat znalosti osob v oblasti kyber-bezpečnosti, a dále dbát na to, aby byly voleny vhodné pracovní nástroje a vhodná úložiště dat (především z pohledu zabezpečení). Zároveň by měla být reflektována otázka zaměstnanců, kteří s těmito nástroji nemají zkušenosti. Dále upozornila na zásah do práva na ochranu soukromí nakažených osob; tyto osoby se setkávaly s nenávisnými útoky především na sociálních sítích, což bylo způsobeno především nevhodným postupem médií, která o nakažených v jednotlivých oblastech nevhodně informovala. Ze strany médií se též objevovaly problémy s nedodržováním etického kodexu a právem na ochranu soukromí. Osoby by dále měly být informovány o tom, co následuje, pokud se rozhodnou mediálně vystoupit a sdílet své příběhy (jaký dopad na jejich život může jejich mediální výstup mít).

A. Dergam (EUTEC Chamber) představila činnost J. Kloudy k tématu COVID-19 především v oblasti trasovacích aplikací. Ze své praxe upozornila též na otázku Home Office, podle jejího názoru by se mělo nadále pracovat na pojetí tohoto pracovního režimu. Podstatou Home Office je flexibilita, nikoli povinnost sedět u počítače v obvyklých pracovních hodinách, kdy toto pojetí zároveň příliš nedává smysl. Dopad otázky Home Office na lidská práva vnímá v oblasti genderové rovnosti; možnost vlastního časového rozvržení práce v režimu Home Office může velmi pomoci právě zaměstnankyním-matkám.

A. Dergam dále více rozvedla informace z poslední Rady vlády pro lidská práva především ohledně dopadů epidemie na zranitelné osoby. Upozornila např. na to, že až nyní se řádně dbá na přenosy hlavních zpravodajských relací veřejnoprávních televizí též ve znakovém jazyce – komunikační kanály pro osoby s omezením by měly fungovat automaticky, nejen v době krize. Totéž se týká též přístupnosti webových stránek a online komunikace obecně, i zde se musí myslet na osoby s omezením. Upozornila také na sociální izolaci seniorů v době nejpřísnějších omezení proti COVID-19 v domovech důchodců, která poukázala na to, že mnoha zařízením chybí odpovídající internetová konektivita, technická vybavenost a školení personálu.

Shrnutí: *V případě zájmu členů je možné vytvořit soubor článků a publikací jednotlivých členů či členských organizací Pracovní skupiny LP-TECH, které se týkají epidemie COVID-19 a moderních technologií.*

Členové Pracovní skupiny byli požádáni, aby dále zasílali své poznatky z praxe v souvislosti s epidemií COVID-19.

Poznatky, které vyplynuly z činnosti členů a z tohoto zasedání, budou představeny na Radě vlády pro lidská práva. Pracovní skupina se bude tématu věnovat nadále.

4. Různé (Plánování konference/semináře k tématu umělé inteligence a lidských práv)

Na předchozích zasedáních Pracovní skupiny byl řešen návrh uspořádání větší konference či semináře k jednomu z témat, na něž se Pracovní skupina zaměřuje. Jednalo by se nejdříve o rok 2021 (navržen byl duben/květen). Navrženo bylo téma umělé inteligence a lidská práva.

E. Fialová navrhla zúžení tématu na zranitelné skupiny. Akce by se mohli účastnit zástupci těchto skupin. A. Dergam k tomu dodala, že takovéto pojetí by se dalo skvěle propojit s Výbory a Skupinami rady vlády pro lidská práva, zároveň by se tím využil princip participace (zapojení by mohli být jak členové Výboru a Skupin, tak jejich členské organizace). V neposlední řadě se jedná o téma přístupné široké veřejnosti a zajímavé a využitelné též pro laiky. Výstupy by pak mohly být užitečné pro státní správu, ale také pro podnikatelský sektor, který mnohdy postrádá zkušenosti s problémy těchto zranitelných skupin.

M. Hanych ocenila tematické zúžení konference, podle jejího názoru je vhodné téma takto konkretizovat. Souhlasí též se spoluprací v rámci struktury Rady vlády pro lidská práva.

Shrnutí: Pracovní skupina se zaměří na uspořádání akce (formát bude upřesněn) k tématu umělé inteligence a lidských práv ve vztahu ke zranitelným skupinám. Pracovní skupina navrhne spolupráci na této akci dalším Výborům a Skupinám Rady vlády pro lidská práva. Návrh bude představen Radě vlády pro lidská práva.

Závěr

Shrnutí:

Členové byli požádáni, aby v případě, že se dozví o zajímavých tematických konferencích a seminářích, informovali o těchto akcích ostatní členy Pracovní skupiny. Dále bylo navrženo sdílení případných zápisů či dalších materiálů ohledně témat, na které se Pracovní skupina zaměřuje.

Pracovní skupina LP-TECH se bude, bude-li to možné, nadále scházet pravidelně v intervalu dvou, maximálně tří měsíců. Následující zasedání se uskuteční v listopadu 2020, během října bude zvoleno datum.